

Бориченко К.В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення

ВИДИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., одним з основних напрямків державної політики є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

Відповідно до ст. 3 даного Закону, такі завдання реалізуються шляхом визначення основних правових, економічних, організаційних, культурних та соціальних засад щодо охорони дитинства, удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей, приведення його у відповідність з міжнародними правовими нормами у цій сфері та ін.

Законодавством України передбачено дві моделі забезпечення грошовими допомогою ми сімей з дітьми. Перша — це призначення і виплата грошових допомог особам, застрахованим у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування; друга — забезпечення інших осіб у рамках державної допомоги, які фінансуються з Державного бюджету шляхом надання субвенцій місцевим органам.

Особам, не застрахованим у системі соціального страхування, такі допомоги надаються на підставі Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. Цей Закон відповідно до Конституції України встановлює гарантований державою рівень матеріальної підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей і спрямований на забезпечення пріоритету державної допомоги сім'ям з дітьми у загальній системі соціального захисту населення.

Відповідно до цього Закону призначаються такі види державної допомоги сім'ям з дітьми: 1) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами; 2) допомога при

народженні дитини; 3) допомога при усиновленні дитини; 4) допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; 5) допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; 6) допомога на дітей самотніми матерями.

Крім державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, законодавством також передбачені інші види допомог у зв'язку з материнством та дитинством. Одними з них є державна соціальна допомога дітям – інвалідам (Про державну соціальну допомогу інваліда з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 1. – Ст. 2), державна допомога дітям до 16 років, інфікованим вірусом імунодефіциту людини або хворим на СНІД, яка передбачена ст. 23 Закону України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та соціальний захист населення» від 03.03.1998 р., державна допомога сім'ям з дітьми, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що призначається відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 р., тимчасова допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, призначення і виплата якої регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме» від 22.02.2006 р.

Законодавством передбачено більше десяти видів допомоги сім'ям з дітьми, розмір та порядок призначення і виплати яких, регулюється підзаконними нормативно – правовими актами. Проте незважаючи на детальну регламентацію відносин у сфері призначення і виплати соціальної допомоги сім'ям з дітьми законодавство у цій сфері є досить складним для застосування як для посадових осіб, що працюють у цій сфері, так і для пересічних громадян.

Через відсутність єдиного кодифікованого акту в сфері соціального забезпечення, відносини, що виникають з приводу надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми, регулюються великою кількістю нормативно-правових актів, що часто суперечать один одному та обмежують права громадян, що відповідно до

Конституції України є неприпустимим, та стає поштовхом для ведення масштабної позовної роботи.

Також законодавчо визначені умови призначення грошових допомог часто змінюються щорічними законами про Державний бюджет, що приводить до висновку, що закріплення та проголошення конституційних норм ще не означає їх безумовну реалізацію. Прикладом цього є факт призначення всіх видів допомог (крім допомоги при народженні дитини) у розмірі, що набагато менший від встановленого законодавством прожиткового мінімуму, що суперечить положенням ст. 46 Конституції України, наприклад допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі 100 відсотків середньомісячного доходу жінки, але не менше 25 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць (Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 5. – Ст. 9).

Слід зазначити, що розміри майже всіх видів допомог, передбачених законодавством, є економічно необґрунтованими. Так як виховання дитини є досить дорогим, а тим паче виховання дитини, яка має певні вади або проблеми зі здоров'ям, оскільки це потребує додаткових затрат.

Тому перед державою стоїть ряд завдань, виконання яких є надзвичайно важливим, особливо в умовах інтеграції України в Євросоюз. Це, по-перше, узгодження великої кількості законодавчих актів, що регулюють призначення та виплату державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, що зменшить порушення режиму законності у даній сфері. По-друге, це створення належних умов реалізації конституційних норм, що пов'язано з встановленням розміру допомог на рівні, передбаченого законодавством прожиткового мінімуму, а також не зниження цього розміру шляхом прийняття нових законів або внесення змін до існуючих. Звичайно, вказані зміни майже одразу втрачають чинність на підставі рішень Конституційного Суду України про їх неконституційність, як, наприклад, Рішенням Конституційного Суду від 09.07.2007 р., були визнані неконституційними положення ст. 56 Закон України «Про Державний бюджет на

2006 рік» відповідно до яких, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку має дорівнювати різниці між 50% прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не менше 90 грн., проте через відсутність належного механізму виконання таких рішень, часто норми, визнані у встановленому законом порядку неконституційними продовжують діяти, що породжує наступне завдання законодавця – створення належного дієвого механізму реалізації рішень Конституційного Суду.

Ще одним завданням держави є збільшення розмірів даних допомог задля підвищення рівня життя населення, створення стимуляторів для збільшення народжуваності та протидії старінню населення, а також для підвищення довіри населення до державної влади та піднесення престижу держави на більш високий рівень.